ریشه قول مجمع البیان در تحفظ بر ترتیب السور، در کلام سید در طرابلسیات

من از قبل اینها را میدانستم اما وصل شدن اینها به هم خیلی جالب است. در مقدمه فرمودهاند بحثهایی هست که مفصل وارد آن نمیشویم. فرمودند:

> **ومن ذلك: الكلام في زيادة القرآن ونقصانه فإنه لا يليق بالتفسير. فأما الزيادة فيه: فمجمع على بطلانه. وأما النقصان منه: فقد روى جماعة من أصحابنا، وقوم من حشوية العامة، أن في القرآن تغييرا أو نقصانا، والصحيح من مذهب أصحابنا خلافه، وهو الذي نصره المرتضى، قدس الله روحه، واستوفى الكلام فيه غاية الاستيفاء في جواب المسائل الطرابلسيات، وذكر في مواضع أن العلم بصحة نقل القرآن كالعلم بالبلدان. والحوادث الكبار ، ...وعلماء المسلمين قد بلغوا في حفظه وحمايته الغاية، حتى عرفوا كل شئ اختلف فيه من إعرابه، وقراءته، وحروفه، وآياته، فكيف يجوز أن يكون مغيرا أو منقوصا، مع العناية الصادقة، والضبط الشديد. وذكر أيضا (رض) أن القرآن كان على عهد رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم مجموعا مؤلفا على ما هو عليه الآن، واستدل على ذلك بأن القرآن كان يدرس ويحفظ جميعه في ذلك الزمان حتى عين على جماعة من الصحابة في حفظهم له، وإن كان يعرض على النبي صلى الله عليه وآله وسلم، ويتلى عليه، [1]**

«و من ذلك: الكلام في زيادة القرآن ونقصانه فإنه لا يليق بالتفسير»؛ مربوط به علوم قرآنی است و در تفسیر با آن کاری ندارم.

«فأما الزيادة، فيه: فمجمع على بطلانه. وأما النقصان منه: فقد روى جماعة من أصحابنا، وقوم من حشوية العامة، أن في القرآن تغييرا أو نقصانا»؛ روایاتی را آوردهاند. بعد میفرمایند: **«والصحيح من مذهب أصحابنا خلافه»؛** این حرف درست نیست. **«وهو الذي**

نصره المرتضى، قدس الله روحه، واستوفى الكلام فيه غاية الاستيفاء في جواب المسائل الطرابلسيات وذكر في مواضع أن العلم بصحة نقل القرآن». آن چیزی که میخواهم عرض کنم هنوز مانده است.

مرحوم طبرسی در مقدمه مجمع به مواضع اشاره میکنند. مواضعی از کلام سید که برای مقصود ایشان خیلی پر رنگ است. سید هم به تفصیل اینها را گفته است. آن مواضعی که مد نظر ایشان است، اینها است:

«وذكر في مواضع أن العلم بصحة نقل القرآن، كالعلم بالبلدان. والحوادث الكبار»؛ بلکه از اینها بالاتر است. تواتری که در کلام است، بالاتر از تواتری است که در وقائع و اشیاء است. تا اینجا که میفرمایند:

«وعلماء المسلمين»؛ چطور است که مجمع البیان به این شناخته شد که ایشان سوره ها را مرتبط میدانند؟! یعنی من طبرسی صاحب مجمع حرف سید در طرابلسیات را درست قبول دارم. این نکته را میخواستم عرض کنم. یعنی اساساً کتاب مجمع البیان من، براساس آن حرفهای سید پایه ریزی شده. این خیلی مطلب را مهم میکند. چرا؟ چون سید وقتی استدلال میکنند طوری جلو میآیند که تمام قرائات مشهوره همانی میشود که حتماً نازل شده. الآن هم میگویند ممکن نیست این قرائات نازل نشده باشد. احداثش هم از ناحیه خداوند متعال دفعتا بوده. عباراتش را آوردم. ایشان هم که در اینجا تأکید میکنند، این مقصود را میرسانند که مجمع البیان هم بر همین اساس است. میفرمایند:

«و علماء المسلمين قد بلغوا في حفظه وحمايته الغاية»؛ بالاترین تلاش را کردهاند. همینطور هم هست؛ شواهد آن را مکرر عرض کردهام. **«حتى عرفوا كل شئ اختلف فيه من إعرابه، وقراءته، وحروفه، وآياته»؛** اختلف فیه، نه یعنی بفهمیم این اختلافات به وحی نمیرسد. اگر این باشد که یعنی «عرفوا تغییره، تحریفه، تبدیله». همانی که در بحوث هامه گفتند «تعدد القرائات سواي التحريف»[2]. پناه بر خدا! درحالیکه ایشان برعکس میگویند. ایشان میگویند: چرا اینها متواتر است؟ چرا اینها واضح است؟ چون علماء به قدری دقت کردهاند که هر ذره اختلافی را هم که در اعراب و قرائت است، آوردهاند.

شاگرد: «عرّفوا» خواندید؟

استاد: «عرفوا» یا «عرّفوا». «عرّفوا» در مقام تدریس و تدوین میشود. بهتر هم هست. مبالغه اش هم بیشتر است.

بنابراین اگر به اختلاف برسند، کسانی که تعدد قرائات را به این صورت معنا میکنند که یکی از آنها درست است و بقیه را از جیب خودشان درآوردهاند، اگر به این صورت بود، برفرض علماء این اختلافات را ثبت کردهاند، خُب این دلیل بر چیست؟ دلیل بر این است که «غُيّر، اجتهد فيه، خفي ما نزل به ملک الوحي». دلیل بر این است. درحالیکه ایشان درست برعکس نتیجه میگیرند. میگویند چون آن علماء جمیع قرائات را «عرّفوا»، **«فكيف يجوز أن يكون مغيّرا أو منقوصا»؛** یعنی همان تعبیری سید در طرابلسیات تمام حروف، من الله سبحانه است، بهنحویکه محال است با این خصوصیات در این قرائات معروفه، تغییر آمده باشد.

«فكيف يجوز أن يكون مغيرا أو منقوصا مع العناية الصادقة، والضبط الشديد»؛ از چیزهایی که جالب است و تکرارش هم خوب است، این است: سه بزرگ شیعه؛ شیخ مفید، سید مرتضی و شیخ الطائفه در فضای بحث ما کلمات مهمی دارند. نکته جالبش را عرض میکنم. در قدکیه هم کلمات هر سه نفر آمده است.

[1] مجمع البيان في تفسير القرآن - ط مؤسسة الأعلمي للمطبوعات ویسندە : الشيخ الطبرسي جلد : ۱ صفحە : ۴۲

[2] حقايق هامة حول القرآن الكريم ویسندە : العاملي، السيد جعفر مرتضى جلد : ۱ صفحە : ۲۹۶

بازبینی #1
ایجاد شدە 22 آوریل 2026 14:25:32 توسط ... .
بە روزرسانی شدە 22 آوریل 2026 14:29:36 توسط ... .